

DİNLER TARİHİ ARAŞTIRMALARI-VIII

BÜTÜN YÖNLERİYLE
YAHUDİLİK

(ULUSLARARASI SEMPOZYUM)

18-19 ŞUBAT 2012

Ankara-2012

YAHUDİ MİTOLOJİSİNDE DÜŞMÜŞ MELEKLER

Doç. Dr. Cengiz BATUK*

Düşmüş Melekler ya da diğer bir ifadeyle Gözleyenler Yahudi mitolojisinde özel bir yere sahiptir. Tanakh'da göndermek (*l'k*) kökünden gelen *mal'ak*, haber ya da mesaj taşıyan kişiyi ifade etmek için kullanılmakla birlikte gözleyeci, casus ve arabulucu olarak faaliyet gösterip gönderenin isteklerini gözeten özellikle de gözleyen ya da bekçi (*watcher*) anlamlarında kullanıldığı görülmektedir. Elçilik görevi Vulgate'de *nuntius* (insani elçi) ve *angelus* (ilahi elçi) arasındaki farka işaret edilerek dikkatli bir şekilde gösterilmiştir. Melek ifadesi *Mal'ak Jhwh* (Yahve'nin meleği) şeklinde ise Tanrı'nın isteğini ya da arzusunu yeryüzüne taşıyan ilahi bir grubu ve özel görevlileri ifade eder.¹ Bu anlamda İbrahim, Hacer ve Sara'ya Yahve'nin Meleği gelir ve onlara Tanrı'nın mesajını iletir.²

Melekler, Tanrı'nın direktifleri doğrultusunda doğrudan insan hayatına müdahil olurlar ve elçilik görevinin dışında yeryüzünde Tanrısal iradenin tecellisinde aracı rol üstlenirler. Örneğin, kısır olan bir kadının yanına adam kılığında gelen bir melek (*Yahve'nin Mal'ak'i*) ona çocuk müjdesi verir. Ertesi gün kadının kocası (*Manoah*) Rab'den meleğini tekrar göndermesini talep eder ve melek ikinci kez yanlarına gelir. Yapılan ikramları kabul etmeyen melek, yakılarak sunulan kurbanın alevleriyle birlikte göğe yükselir.³ Tanrı'nın gazabının uygulayıcısı olarak rol üstlenirler. Tanrı'nın helak etmek istediği kavme

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

1 Andrea Piras, "Angels", *Encyclopedia of Religion*, Lindsay Jones (ed.), Second Edition c.1, Detroit: Thomson Gale, 2005, s.345; Lewis Sperry Chafer, *Major Bible Themes*, Michigan: Zondervan Publishing House, 1974, ss.151-152; David Albert Jones, *Angels A History*, Oxford-London: Oxford University Press, 2010, ss.54-57.

2 Bk. Tekvin 16:1-3; 21:17-19; 22:11-6.

3 Hakimler 13:3-21.

giderek onların helak ederken kurtarılması gerekenleri de kurtarırlar.⁴ Yine meleklerin bir diğer rolü olarak koruyucu ve gözetleyicilikten söz edilebilir.⁵

Tanakh'ın farklı bölümlerinde de olsa genel olarak Mal'ak iyi işler yapan cennet varlıkları olarak yer alırlar. Zaman zaman helak işleri gibi bir takım yıkıcı icraatlarda bulunmakla birlikte onların en önemli özellikleri Tanrı'ya olan mutlak itaatleridir. En genel anlamıyla melekler insanüstü özelliklere sahiptir. Ancak yine de Tanrı karşısındaki konumları itibariyle evrendeki diğer varlıklar ve insanla aynı düzlemde yer alırlar. Yani onlarda yaratılmışlardır. Bununla birlikte Melek inancının Zerdüşçülük'ten Yahudiliğe geçtiği bunun yanı sıra Eski Roma ve Yunan tanrılarının monoteizm içerisinde eritilmiş hali olduğu da iddia edilmektedir.⁶ Biraz daha farklı bir yorum olarak *Mal'ak* kavramının Yehova'nın insanlara yönelttiği yüzünü ya da insanlarla olan ilişkilerinde Yehova'nın tezahürünü temsil ettiği de iddia edilmektedir. Buna göre *Mal'ak* Tanrı'nın sesi, Tanrı'nın ruhu ve Tanrı'nın kendisidir.⁷

Düşmüş Melekler / Tanrı Oğulları (Bne Ha Elohim)

Düşmüş Melekler çoğunlukla post-biblikal literatürde zikredilen özel bir kategoridir. Yılanın yönlendirmesiyle Adem ve Havva'nın işledikleri günahın doğal bir sonucu olarak insanın düşüşü ya da cennetten/bahçeden atılması Tekvin'de önemli bir yere sahiptir. İnsanın yeryüzünde karşıya karşıya kaldığı bir takım sıkıntıların sebebi olarak bu hadise gösterilir. Buna göre kadının doğum sancısı çekmesi, kocasına tabi olmak ve ona itaat etmek zorunda kalması ve erkeğin karnını doyurabilmek için çok çalışmak zorunda olması bu günaha bağlanır.⁸ Bu bir düşüş olmakla birlikte ve yeryüzünde kötülüğün, sıkıntının kaynağı olarak kısmen de olsa insana işaret etse de Yahudilikte Hıristiyan teolojisinde olduğu gibi ölüm ve kötülüğün yegâne sebebi olarak da görülmez. Kötülük için çoğu zaman yılan gibi dış unsurlar devreye girer. Düşmüş Meleklerde bu anlamda yeryüzündeki kötülüğün kaynağı olarak gösterilir. Tıpkı

4 Tekvin 19:1-29; Çıkış 14:19-20; 1 Tarihler 21:15.

5 Mezmurlar 91:11-16.

6 Jones, *Angels A History*, ss.37-38; George W. E. Nickelsburg, *Ancient Judaism and Christian Origins*, Minneapolis: Fortress Press, 2003, ss.97-98.

7 Jeffrey Burton Russell, *Şeytan, Antikiteden İkel Hıristiyanlığa Kötülük*, çev. Nuri Plümer, İstanbul, Kabcacı Yayınevi, 1999, s.230.

8 Tekvin 3:17-19.

yılanın Havva'yı kandırması örneğinde olduğu gibi melekler insanlara büyü, sihir ve savaş sanatları gibi bir takım işleri öğretir ve insanın kötülüğe bulaşmasına neden olurlar. Tekvin'de Nuh tufanının en önemli sebebi olarak anlatılan bir mit, bu anlamda önem taşımakta ve insan dışında düşen varlıklar sorununu gündeme getirmektedir. Yenilmiş tanrılar ve şeytanlar düşüncesinin antik toplumlarda yaygın olduğu düşmüş melekler inancının da bütün Semitik toplumlarda yaygın olduğu iddia edilmektedir. Örneğin Tanakh'da yer alan Rahab⁹, yenilmiş tanrı formu olarak, özellikle deniz canavarı olarak karşımıza çıkar. Rahab miti, paganizme ait, düalistik tanrı anlayışını yansıtan bir öykü olmakla birlikte Yahudilik üzerinde ve özellikle iyilik kötülük kavramlarının üzerinde –monoteizmle çelişmekte olmasına rağmen- derin bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir.¹⁰

Gücüyle denizi çalkalar, Ustaca Rahab'ı vurur. Gökler O'nun soluğuyla açılır, O'nun eli parçalar kaçan yılanı. (Eyüb 26:12-13).

Sen Rahab'ı leş ezer gibi ezdin, Güçlü kolunla düşmanlarını dağıttın. (Mez. 89:10).

Tanakh'ta Tanrı Oğulları

Düşmüş Melekler / Tanrı Oğulları (Bne Ha Elohim) olarak Tekvin'in altıncı bölümünde anlatılan melekler diğerlerinden farklı bir kategoride yer alır. Burada sözü edilenler Tanrısal emirler doğrultusunda yıkıcı faaliyetlerde bulunan *Mal'ak*'lerden farklı bir icraatta bulunarak yeryüzünde kötülüğün yayılmasına neden olurlar. Temelde Tanrı Oğullarının yaptığı şey "İtaatsizlik" ve Tanrı'ya isyandır. Zira kendilerine verilen görev alanlarının dışına çıktıkları gibi yaratılış formlarına aykırı bir eylem sergilerler.

Tekvin 6. bölümde yeryüzünde Adem'in çocuklarının çoğalmaya başladığı, doğanlarının bir kısmının kızlar olduğu ifade edilir. İnsan kızları son derece güzeldirler ve Tanrı Oğullarının (Gözlemci Melekler) kızların güzelli-

9 Rahab/Rahav: Öfke şiddet, aşağılama ve gururu göstermek için kullanılan bir kelime olmakla birlikte Mısır'ın sembolik bir ismi ve denizle konuşma anlamlarında da kullanılmaktadır. Yahudi folklorunda ise Rahab, mitsel bir deniz canavarıdır. Bk. Mezmurlar 87:4; 89:8-10; İşıya 30:7; Eyüb 9:13; 26:12.

10 Arthur Marmorstein, "Fallen Angels / Angels and Angelology", *Encyclopedia of Judaica*, Second Edition, v.2, s.155.

giyle başı döner ve bu kızlardan kendilerine eşler alırlar. Tekvin’de meleklerin bu eyleminin onların düşüşlerine neden olduğu doğrudan ifade edilmez. Ama sonraki pasajlarda eylem ve eylemin sonuçları kötü olarak nitelendirilir. Metinde doğrudan bu hadiseye neden olan olarak kadınlar da gösterilmez. Lakin bu hadisenin olması Tanrı’nın insanı yarattığına pişman olmasına neden olur: “Ve Rab yeryüzünde adamı yarattığına nadim oldu ve yüreğinde acı duydu.”¹¹ Yine sanki insana verilen bir ceza gibi Ruhunun insanda ebediyen kalmayacağı onun ölümlü olduğu ifade edilir. Cennet bahçesinde Adem’in işlediği günahın cezası olarak da “ölüm” öngörülmüştü. Burada doğrudan bir ceza olmamakla birlikte yine ölüm ve düşüş yani insanın Tanrı’dan uzaklaşması hatırlatılıyor.

Sonrasında öyküde Tanrı Oğullarıyla ilişkiye giren insan kızlarının onlardan hamile kalmalarından ve iri yarı çocuklar (devler) doğurmalarından söz ediliyor. “Bunlar eski zamandan zorba, şöhretli adamlardı.” diye nitelendirilen ve “Nefilim”¹² unvanı verilen bu çocuklar/devler ara bir ırktır. Sonraki pasajlarda zalim ve zorba olarak nitelendirilen Nefilimin ve Gözleyenlerin (Tanrı Oğullarının) ne tür zorbalıklar yaptığı anlatılmadan doğrudan kötülüğün artmasına geçilir. Metin “Ve Rab gördü ki, yeryüzünde adamın kötülüğü çoktu; ve her gün yüreğinin düşünceleri ve kuruntuları kötü idi. Ve Rab yeryüzünde adamı yarattığına nadim oldu ve yüreğinde acı duydu. Ve Rab dedi: Yarattığım adamı ve hayvanları, sürünenleri ve göklerin kuşlarını toprağın yüzü üzerinden sileceğim; çünkü onları yarattığıma pişman oldum. Fakat Nuh Rabbin gözünde inayet buldu.”¹³ diyerek devam eder. Bu haliyle öykü Nuh tufanının bir parçası hatta ön koşuludur. Zira tufanın olmasının en önemli gerekçesi olarak gösterilmektedir. Nuh ve ailesi dışında yeryüzü tamamen bozulmuştur.

11 Tekvin 6:6.

12 Nefilim (Nephilim) terimi muhtemelen İbranice “düşmek” anlamındaki *npl* kökünden gelmekte olup “Nefil”in çoğuludur. Kelime aynı zamanda düşmeye neden olmak, öldürmek, yönetmek ve devler anlamlarına gelmektedir. Bk. Ronald S. Hendel, “Of Demigods and the Deluge: Toward an Interpretation of Genesis 6:1-4”, *Journal of Biblical Literature*, Vol. 106, No. 1 (Mar., 1987), ss.22-23; P. W. Coxon, “Nephilim”, *Dictionary of Deities and Demons in the Bible* Karel Van Der Toorn, Bob Becking, Pieter W. Van Der Horst (eds), Leiden: Brill Academic Publishers, Eerdmans Publishers 1999, ss.618-620.

13 Tekvin 6:5-8.

Tekvin’de Tanrı Oğulları/Gözleyenler ve Nefilim’e ilişkin başkada bir şey anlatılmaz. Ancak metinden anlaşılan Nuh tufanı esnasında insanlar ve hayvanlar gibi onların da helak olduklarıdır. Zira Tanrı, yeryüzündeki kötülüğün taraflarını ortadan kaldırmaktadır. Nefilim, Musa kıssasının anlatıldığı Tesniye’de tekrar karşımıza çıkar. Tesniye’de Tanrı, Musa’ya “İsrail halkına vereceğim Kenan ülkesini araştırmak üzere bazı adamlar gönder.” der ve Musa da İsrailoğullarının önde gelenlerini bu keşif için görevlendirir. Keşfi tamamlayan adamlar geri dönerler ve gördüklerini anlatırlar. Öncelikle “Musa’ya, “Bizi gönderdiğin ülkeye gittik” dediler, “Gerçekten süt ve bal akıyor orada! İşte ülkenin ürünleri! Ancak orada yaşayan halk güçlü, kentler de surlu ve çok büyük. Orada Anak soyundan gelen insanları bile gördük.”¹⁴ derler. Lakin orayı ele geçiremeyeceklerini, onlara karşı savaşamayacaklarını, onların güçlü olduklarını ve Anaklıların Nefilim soyundan gelen insanlar olduklarını ifade ederler: “Nefilim’i, Nefilim’in soyundan gelen Anaklılar’ı gördük. Onların yanında kendimizi çekirge gibi hissettik, onlara da öyle görüldük.”¹⁵ Beldeyi tarif ederken de öncelikle adeta cennet tasviri yaparlar fakat sonrasında “içinde yaşayanları yiyip bitiren bir ülke” derler ve oradaki herkesin uzun boylu olduğunu ifade ederler.¹⁶

Buradaki Nefilim insan kızları ve Tanrı Oğullarının çocukları olan arark mıdır? Sorusu akla gelmektedir. Fakat onlar Nuh tufanında helak olmadılar mı? Tufanın en önemli gerekçesi oysa ve bu nedenden ötürü Nuh ve ailesi dışında topyekün tüm insanlık yok edilmişse olayın diğer tarafı olan Melekler ve onların çocukları Nefilim neden hala hayattadır? Anaklılar denilen insanlar gerçekten onların soyundan mı gelmektedirler? Şayet onların soyundan geliyorsa nesilleri devam ediyor demektir. Tesniye’deki ifade uzun boylu iri yarı dev cüsseli insanları tarif etmek için kullanılan sembolik bir anlatım olarak da görülmektedir. Ancak yine de orayı keşfe giden insanların onların yanında kendilerini çekirge gibi hissetmeleri, olağanüstü güzel, her tarafından süt ve bal akan bir ülke olması ve aynı zamanda Nefilim’in bir özelliği olan yok ediciliklerinden söz etmeleri sanki aynı kişilerden/varlıklardan söz ettikleri iz-

14 Tesniye 13:27-28.

15 Tesniye 13:33.

16 Tesniye 13:32.

lenimini doğurmaktadır. Nitekim aşağıda ifade edileceği üzere diğer Pseudepigraphical ve apokrifal metinlerde onların tamamen yok edilmediği kıyamete kadar bir kısmının faaliyetlerine devam etmekte oldukları ifade edilir.

Doğrudan olmamakla birlikte Nefilim'den söz eden bir diğer Tanakh pasajı da Hezekiel'de yer almaktadır. Hezekiel 32:27'de sözü edilen sünnetsiz kahramanların/yiğitlerin (bazı İngilizce çevirilerde eskinin Nefilimi şeklindedir.)¹⁷ bunlar olduğu da düşünülmektedir. Burada öldürülen Elamlıların ölümlerini diyarına savaş silahlarıyla inen, kılıçları başlarının altına konan, kalkanları kemiklerinin üzerine yerleştirilen, yaşadıkları dönemde yaşayanlar arasında korku salan diğer sünnetsiz yiğitlerin yanına gömülecekleri ifade edilir. Burada söz edilen sünnetsiz/düşmüş yiğitlerin Nefilim olduğu iddia edilmektedir. Bu yönüyle de Babil ve Yunan mitolojisindeki mitsel yarı tanrısal (Herkül gibi insan tanrı birleşmesinden olan çocuklar) varlıkları ve savaşçıları hatırlatmaktadır.¹⁸

Enoch (Hanok)'un Kitabında (Gözleyenler Kitabı)

Düşmüş Meleklerin öyküsünün bir anlamda tamamı ve en eski versiyonlarından birisi Hanok'un kitabında yer alır. 1 Enoch (The Ethiopic Book of Enoch) adlı kitabın 1-36. Bölümleri "Gözleyenler Kitabı (The Book of Watchers) olarak adlandırılmakta olup bu kısımda büyük oranda düşmüş melekler öyküsünü anlatmaktadır. Metin ilk olarak 18. yy.'da keşfedilir. James Bruce 1768 yılında Etiyopya'da başladığı araştırmaları 1773 yılında sonuçlanır ve Hanok'un kitabının 3 kopyasını bulur.¹⁹ Öncelikle kitabın Hıristiyanlık sonrası dönemde yazıldığı düşünülür ve kitaptaki kavram ve açıklamaların Yeni Ahit terminolojisine yakın olması da delil olarak gösterilmekteydi. Bununla birlikte Ölü Deniz Yazmalarının bulunması metnin İsa'dan önceki dönemde var olduğunu göstermiş ve Hanok'un Kitabının Yeni Ahit'ten değil Yeni Ahit'in Hanok'un kitabından etkilendiği görülmüştür. Böylelikle metnin orijinalinin yaklaşık olarak MÖ 2 yy.'a aidiyeti güçlenmiştir.²⁰

17 Hendel, "Of Demigods and the Deluge: Toward an Interpretation of Genesis 6:1-4", s.22.

18 Coxon, "Nephilim", s.619.

19 James Bruce, *Travels to discover the source of the Nile : in the years 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, and 1773 (1790)*, Dublin: William Porter, 1791, c.2, ss.132-141.

20 Joseph Lumpkin, *Fallen Angels The Watchers and the Origins of Evil*, Blountsville: Fifth Estate, 2006, ss.94-95; Daha geniş bilgi için bk. Annette Yoshiko Reed, *Fallen Angels and the His-*

Hanok'un Gözleyenler Kitabı Tekvin'deki Düşmüş Melekler öyküsünün asıl kısmını 6. Bölümden itibaren anlatmaya başlar. Ancak kitabın 1-6. Bölümlerinde Hanok'un Tanrı'nın katına çıkışı, "Kutsal Bir"i görmesi ve bunların dışında geleceği ve hakikati de görmesi için gözlerinin Tanrı tarafından açılması anlatılır. "Kutsal Hanok'un sözleri ki o seçilmiş ve doğru /adil kişi olarak Tanrı tarafından kutsandı. Onun sözleri bütün kötülüklerin ve tanrı-sızlığın ortadan kaldırıldığı felaket günlerine kadar yaşayacak."²¹ Övgüsüyle başlayan metinde Hanok, melekler tarafından alınıp cennete götürüldüğünü, orada her şeyi duyduğunu, gördüğünü ve anladığını fakat bunların gelecekle ilgili olduğunu ifade eder. Anlattıkları Tanrı'nın yargılama için gelip günahkârları yıkıma uğratmasıyla ilgilidir.²² Hanok'a ilişkin olarak Tekvin'de anlatılanlarda da onun 365 yıl yaşadığı Tanrı'yla birlikte (ya da Tanrı yolunda) yürüdüğü şeklindedir. Oraya kadar sayılan diğer Adem oğullarının hep ölümünden söz edilirken Hanok'un ölümünden söz edilmez ve onun birden ortadan kaybolduğu ve Tanrı'nın katına yükseldiği ifade edilir.²³

Hanok'un kitabının ikinci kısmı (6. bölümden itibaren) bütünüyle düşmüş meleklerle ilgilidir. Bölüm Tekvin 6:1-4'deki paragrafla başlar. İnsanoğlunun çocuklarının gittikçe sayılarının arttığı, çok güzel ve hoş kızların doğduğu ve meleklerin, göğün çocuklarının insan kızlarını gördükleri ve

tory of Judaism and Christianity, The Reception of Enochic Literature, Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s.5-23; Joseph B. Lumpkin, *The Books of Enoch: A Complete Volume Containing*, Blountsville: Fifth Estate Publishers, 2010.

Hanok'un Kitabı içerdiği konular ve yazıldığı dönemlerin algıları da dikkate alınarak kendi içinde farklı bölümlere ayrılmıştır. Buna göre: *Book of the Watchers* (1 Enoch 1-36; MÖ 3. yy); *Similitudes of Enoch* (1 Enoch 37-71; MÖ/MS 1. yy); *Ethiopic Astronomical Book* (1 Enoch 72-82; MÖ 3. yy. Hanok'n Kitabının Aramca versiyonunun bir özeti sayılır); *Book of Dreams* (1 Enoch 83-90; MÖ 2. yy.); *Epistle of Enoch* (1 Enoch 91-105/6/7; MÖ 2. yy.) Reed, *Fallen Angels*, s.17.

21 1 Enoch 1:1 (Hanok'un Kitabıyla ilgili atıflar için R.H. Charles, *The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament*, Volume II, Oxford: The Clarendon Press, 1913, ss.163-281, kullanılmıştır.

22 Hanok'un göğe/cennete yükselişi, burada Tanrı'yı tahtında otururken müşahade etmesiyle ilgili olarak bk Martha Himmelfarb, *Ascent to Heaven in Jewish and Christian Apocalypses*, New York & Oxford: Oxford University Press, 1993, ss.9-28; Hanok'un Şeol'ü de gördüğü rivayet edilir. Günahkarların atıldığı yer altı dünyası Şeol ilk kez Sayılar 16:30 ve Eyüb 30:23'de anlatılır. Şeol, "Yıkım, unutulmuş ve sessizlik ülkesidir." Hanok, burada Düşmüş Melekleri görür. Hanok' Şeol'e yaptığı yolculuk için bk. 1 Enoch 17:1-8; 22:1-14.

23 Tekvin 5:21-24.

onlardan çok etkilenererek karşı konulmaz bir arzu duydukları sonrasında ise içlerinden birisinin diğerlerine “gelin insan çocuklarından kendimize eşler seçelim ve onlar bize çocuk doğursunlar.”²⁴ Metnin bu kısmında meleklerin Semyaza (Semjâzâ/Shemhazai) isimli bir liderlerinden söz edilir. Semyaza, meleklerden insanoğlunun kızlarına duydukları arzuya teslim olmamalarını ister. Hatta bunun için, bu planı uygulamayacaklarına dair karşılıklı yeminleşme ve lanetleşmeyi içeren bir akit yapmak ister. Nitekim Semyaza, bunun büyük bir günah olduğu ve bunun cezasının da ağır olacağını söyleyerek bu cezayı tek başına üstlenmek istemediğini söyler. Hep birlikte yemin ederler ve iki yüz melek (Tekvin’dekinden farklı olarak burada meleklerin sayısı verilir.) Yared (Jared) gününde Hermon dağı²⁵ üzerine iner. Ancak bu iniş bir düşüş değildir. Kendi arzularıyla gökyüzünden inerler. Akitlerinin aksine olarak indikten sonra hemen insan kızlarından kendilerine eşler seçer, onlarla birlikte olur ve büyü, tılsım ve bitkilerle uğraşmayı yani tarımı öğretirler.²⁶

Tanrı Oğullarıyla ilişkiye giren insan kızları hamile kalarak onlara devasa Nefilim bebeklerini doğururlar: “Ve onlar hamile kaldılar ve büyük devler doğurdular, boyları üçbin arşındı. İnsanların tüm varını yoğunu tükettiler. Ve artık insanlar onları besleyemez hale gelince, devler onlara döndü ve insanları yuttular. Sonra kuşlara, hayvanlara, sürüngenlere karşı günah işlemeye ve birbirlerinin etini yemeye kanını içmeye başladılar. Sonra toprak yasa bilmezlere karşı döndü.”²⁷

Tekvin’de yeryüzünde fesadın yaygınlaşmasının nedeni olarak meleklerin kızlarla olan ilişkisi gösterilirken burada başka sebeplerde sıralanır. Ki bunlar yukarıda anlatılanlarla tezat teşkil etmektedir. Meleklerin çocukları olan Nefilim her türlü ahlaksızlığı yaparken melekler, insanlara cennetin yasak sınırlarını anlatırlar. Meleklerin liderlerinden birisi olan Azazel, insanlara kılıç, bıçak, kalkan ve zırh yapmayı, yeraltında bulunan madenleri ve bunları

24 1 Enoch 6:1-2.

25 Bu dağın adının neden Hermon dağı olduğu Hanok’un metninde “Onlar, yemin ettikleri ve karşılıklı lanetleşmeyle kendilerini bağladıkları için Hermon Dağı diyer adlandırdılar.” (1 Enoch 6:6) diye ifade edilir. İki yüz meleğin indiği yerin, eski Filistin’in kuzey bölgesinde yer alan Cebel eş-Şeyh’in (2800 m) üçlü zirvesiyle özdeş mitolojik bir yer olduğu iddia edilmektedir. Bk. Andrew Collins, *Meleklerin Küllerinden*, çev. Zafer Avşar, İstanbul: Avesta, 2001, s.40.

26 1 Enoch 1:7.

27 1 Enoch 7:2-6.

nasıl işleyeceklerini öğretir. Ayrıca madenlerden nasıl bilezik ve ziynet eşyası yapacaklarını, gözlere sürme çekmeyi ve güzelleştirmeyi, bütün değerli taşları, renkleri birbirine karıştırmayı öğretir. Asıl liderleri olan Semyaza²⁸, tarımla ilgili işlerin yanı sıra büyü yapmayı Armârôs ise büyüü çözmeyi öğretir. Diğer meleklerde sırayla sayılarak onların da insanlara astroloji, yıldız ve gezegenlerin bilgisi; bulutların bilgisi yani meteorolojiyi; yeryüzünün özelliklerini yani coğrafya bilgisini; ay ve güneşin özelliklerini öğretirler.²⁹ Bu bilgilerin bir kısmı medeniyetin gelişmesi ve insanlığın dünyayı imarı için gerekli olan faydalı şeylerdir ancak Hanok'un anlatısında bunlar Tanrı'nın rızası olmadan melekler tarafından insanlara anlatılan bilgiler olarak sunulur. Nitekim bu bilgilerin tanrısızlığın, zinanın ortaya çıkmasına ve insanların yoldan sapmalarına neden olduğu ifade edilir.

Yukarıdakilerin dışında 69. Bölümde düşmüş meleklerle ilişkin özet bir bilgi verilip tek tek grupların liderliğini yapan meleklerin isimleri Semyaza'dan başlanılarak sayılır. İlk bölümde bütün günahın sorumluluğu Azazel'in sırtına yüklenilirken burada bütün sorumluluk ve günah Jeqôn adlı bir meleğe yüklenir. Jeqôn, Tanrı'nın Oğullarının hepsinin yoldan çıkmalarına, onların yeryüzüne düşmelerine ve insan kızlarıyla ahlaksız fiiller yapmalarına liderlik eden kişidir.³⁰ Sonrasında ise her biri meleğin insanlara ne öğrettiği sıralanır: Kılıç kullanmak, insan öldürme sanatı, savaş sanatları, silah imal etme, yönetme sanatları vb. Öncekilerden farklı olarak Penemue, acıyı ve tatlıyı yani baharatları bir de mürekkep ve kağıdın kullanımını insanlara öğretir.³¹ Kasdeca isimli bir başka melek ise hamile kadınların nasıl düşük yapabileceklerini öğretir.³² Kısaca düşmüş meleklerin her biri insanlığa özel bir kötülüğü ya da sapıklığı (ama aynı zamanda bazı yararlı bilgileri de) öğretir ve böylelikle de insanoğlunun masumiyeti ve saflığı ortadan kalkar. İnsanoğlunun iyi ya da kötü hayata ve dünyaya dair bilgileri düşmüş meleklerden öğrenmesi ve bu bilgilerin in-

28 Azazel ve Semyaza iki ayrı melek gibi anlatılmakla birlikte bunların aslında bir olduğu fakat metinde farklı iki kişi gibi anlatıldığı da iddia edilmektedir. Bk. Collins, *Meleklerin Küllerinden*, s.42.

29 1 Enoch 8:1-2.

30 1 Enoch 69:1-4.

31 1 Enoch 69:8-9.

32 1 Enoch 69:12.

sanlığı ahlaksızlığa, tanrısızlığa sürüklediği düşüncesi Yunan Mitolojisindeki titanları (Kronos, Prometheus vb.) hatıra getirmektedir. Yine Sümer mitolojisindeki ölümsüzlük bilgisi peşinde koşan Gilgamiş ve tanrılarla arasındaki mücadeleyi de çağrıştırmaktadır. Sanki Tanrı Yahve, insanoğlunun bilgiyi (iyi ya da kötü) öğrenmesinden hoşnut olmuyormuş ve onun rızasının hilafına melekler insanoğluna bunu ulaştırıyorlar. Ancak Yunan mitolojisinde insana ateşi (ya da bilgiyi) getiren Prometheus gibi tanrısal cezaya muhatap olurlar. Prometheus, Zeus tarafından Kafkas Dağında zincire vurulur ve her gün bir kartal sürekli yenilenen ciğerini parçalayarak ona işkence eder. Hanok'un metninde sadece insanlara bilgiyi getirmeleri düşüş sebebi olarak gösterilmez ama insan kızlarıyla cinsel ilişki kadar tarımın, büyünün vb. bilgisini insanlara vermesi ve tüm bunların yeryüzündeki kötülüğü arttırdığı ifade edilir. Zeus, insandan intikam almak için içine Prometheus'un ateşi çaldığı yerden bir kıvılcımı yerleştirdiği bakire Pandora'yı yaratır ve onu elindeki kötülük kutusuyla yeryüzüne gönderir. Burada da entresan bir şekilde düşmüş meleklerin işlevlerinden birisi olarak insanoğlunu günaha teşvik etmek karşımıza çıkar. Ya da diğer bir ifadeyle bilgi ve sırları meleklerden öğrenen insanların daha da fazla helake yönlendirilmeleri noktasında melekler Rab'den bir emir alırlar.³³ Diğer taraftan insanoğlunu suçlamak itham etmek³⁴ gibi bir işlev görürken aynı zamanda insanoğlunu cezalandırmakla görevlidirler. Üstelik Şeytan'ın bütün enstrümanlarını (savaş aletlerini) bu melekler hazırlarlar.³⁵

Bütün bu olanlar ve özellikle Nefilim'in yaptıkları karşısında insanlar feryat figan ederler, "Yeryüzündeki tüm haksızlıkları öğreten Azazel'in yaptıklarını gördün... Tüm yeryüzü Azazel'in öğrettikleriyle bozuldu. Bütün günahları ona isnat et."³⁶ şeklinde yakarıшта bulunurlar. Sesleri göğe/cennete kadar gider ve dört baş melek Mikail, Uriel, Raphael, and Cebrail aşağı bakar ve olanları görür. Sonrasında Tanrı'nın görevlendirmesiyle başmelekler Göz-

33 1 Enoch 65:6.

34 1 Enoch 40:7.

35 1 Enoch 53:3; Kötü Meleklerin aynı zamanda Tanrı'nın insanoğlunu cezalandırmak için kullandığı bir araç olduğu da ilgili pasajlardan hareketle iddia edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bk. Russell, *Şeytan*, s.241.

36 1 Enoch 9:6, 10:8.

leyenleri ve onların çocukları olan Nefilim üzerine gönderilirler.³⁷ Raphael, Azazel'i yakalar, ellerini ve ayaklarını bağlayıp Dudael denilen kapkaranlık bir çöle fırlatır. Kıyamete kadar burada kalacak ve kıyamet geldiğinde işlediği günahlar için ateşe atılacaktır.³⁸ Başmelekler Nefilimi yani devleri öldürürler ve evlatlarının öldürülmesini Gözleyenlere izlettirirler. Ancak Nefilimin ruhları yeryüzüne acı vermek, zulmetmek, yıkım getirmek, saldırmak, savaş açmak ve her türlü yıkıcılığı işlemek üzere kalırlar.³⁹ İsyankar meleklerin başta onlara engel olmak için çaba sarfeden liderleri Semyaza da kötü akıbetten kendisini kurtaramaz ve o da bir kuyuya atılarak üstü kapatılır. Tüm Gözleyenlerin akıbeti aynı olur: karanlık çöldeki derin vadilere, yarıklara hapsedilmek. Nedense onlar evlatları gibi öldürülmezler, hapsedilirler. Cennete çağrılan Hanok'tan isyankar meleklerin yaptıklarını insanlara anlatmak üzere aracılık yapmasını isterler ve Hanok da hapsedilen melekleri görmek üzere onların yanına iner. Onlara yaklaştığında hepsinin korku ve titreme içinde olduklarını görür ama onlarla özellikle de Azazel'le konuşur.⁴⁰

Öykünün Tekvin'deki versiyonunda Düşmüş Melekler, Nefilim ve onların yaptıkları Nuh tufanının nedeni olarak gösterilirken burada durum çok açık değildir. Sadece Gözleyenler ve Nefilim cezalandırılırken Tanrı Uriel'e "Lamek'in oğluna (Nuh'a) git ve kendisini gizlemesini söyle" der. Bütün yeryüzü yıkılacak ve sel tüm yeryüzünü kaplayacaktır. Nuh'un ve çocuklarının kurtarılacağı bilgisi verilir.⁴¹ Buna karşılık Gözleyenlerin ve Nefilimin tufan öncesi cezalandırılmaları ve etkisiz hale getirilmeleri aynı zamanda Gözleyenlerin etkisiz olarak hapis durumunda Nefilimin de ruhlarının tufan sonrasında yeryüzünde kalmaları ve kötülük icraasına devam ettikleri düşünülünce Hanok'un Gözleyenlerin isyanını doğrudan Nuh tufanı ile ilişkilendirmediği söylenilebilir. Zaten, Gözleyenlerin ve Nefilimin etkisiz hale gelmelerinden sonra yeryüzünün barış ve adaletle dolacağı, tüm yeryüzüne huzur geleceği,

37 1 Enoch 10:9.

38 1 Enoch 10:12-13.

39 1 Enoch 15:11.

40 1 Enoch 13:3; 12:1-6; 13:1-10.

41 1 Enoch 10:1-3.

tanrısızlık ve bütün günahlardan yeryüzünün temizleneceği ve tüm insanların Tanrı'ya kulluk ve dua etmelerinin sağlanacağı ifade edilmektedir.⁴²

Lamek'in Oğlu (Nuh) ve Gözleyenler

Hanok'un metninin *Nuh'un Kitabının Parçaları (Fragments of the Book of Noah)* olarak adlandırılan 106 ve 107. bölümlerinde Lamek'in oğlu Nuh'un doğumu anlatılırken tekrar Gözleyenlerin hikâyesine geri dönülür:

"Geçen birkaç günden sonra oğlum Metuşelah, oğlu Lamek için bir eş/kadın aldı ve kadın ondan gebe kalıp bir oğul doğurdu. Bebeğin vücudu kar kadar beyaz, gül kadar kırmızıydı; kafasındaki kıllar beyaz yün gibiydi ve gözleri güzeldi. Gözlerini açtığı anda tüm ev güneş gibi parlardı... Ve babası Lamek, ondan korktu ve kaçıp babası Metuşelah'nın yanına geldi; ve ona dedi: "Acayip bir oğlum oldu. O sıradan bir insan değil ama cennetin meleklerinin çocuklarına benziyor, biçimi değişik, bizim gibi değil... bana öyle geliyor ki o bizden değil, meleklerden..."⁴³

Lamek, yeni doğan oğlunun fiziksel özelliklerinden hareketle kendilerine benzemediğini ve Düşmüş Meleklerle ilgili olduğunu düşünür. Ebe'nin elinde doğar doğmaz ağzını açar ve göğün Efendisini takdis eder.⁴⁴ Lamek gördükleri karşısında: "İşte o zaman düşündüm ki gebelik, Gözleyenler'den ve Kutsal Varlıklar'dan... ve Nefilim'den... ve kalbim bu çocuk yüzünden sıkıntıya düştü."⁴⁵

Bütün gördükleri karşısında dehşete kapılan Lamek, babası Metuşelah'le birlikte olanları anlatıp fikrini almak üzere Hanok'a giderler. Hanok onlara Rabbin yeryüzünde yeni bir şey yapacağını ve bu şeyi kendisinin vizyonda (yolculuğu esnasında) gördüğünü, babası Yared (Jared)'in zamanında göğün/cennetin meleklerinden bazılarının Rabbin sözüne karşı geldiklerini, günaha bulaştıklarını, yasayı ihmal ettiklerini, kadınlarla ilişkiye girdiklerini, onlardan bazılarıyla evlendiklerini, kadınların da onlara çocuk doğurduklarını anlatır. Sonrasında onların büyük bir cezaya çarptırılacağını ve yeryüzünün günaha

42 1 Enoch 10:17-21.

43 1 Enoch 106:1-6.

44 1 Enoch 106:11.

45 IQapGen I, II:1; (Geza Vermes, *Ölü Deniz Parşömenleri Kumran Yazıtları*, çev. Nurfer Çelebioğlu, İstanbul: Nokta Kitap 2005, ss.469-479.)

temizleneceğini, bir yıl içinde çok büyük bir tufan olacağını, bu oğlan çocuğunun yeryüzünde kalacağını, onunla birlikte üç oğlunun da kurtulacağını ama diğer bütün insanların öleceğini söyler.⁴⁶ Hanok, Metuşelah'ye doğan çocuğun Lamek'e ait olduğunu, isminin Nuh olması gerektiğini ve tüm bu bilgilerin kendisine verildiğini ve cennetteki bir tablettten okuduğunu ifade eder.⁴⁷

Hanok'un metnindeki öykünün Lamek ve Nuh'la ilgili kısmı Ölü Deniz Yazmaları arasındaki *Tekvin Apocryphon*'da biraz daha detaylı olarak yer alır. Lamek'in karısı asla başka birisi ya da başka bir varlıkla ilişkiye girmediğini ve çocuğun Lamek'ten olduğunu söyler. Ancak onu ikna edemez. Öykünün bundan sonraki kısmı Nuh tufanı ve tufan sonrasında olanların anlatımıyla devam eder.⁴⁸

Düşmüş Melekler ve Nefilim'e ilişkin bir diğer anlatı da yine Ölü Deniz Yazmaları arasındaki *Devler Kitabında (The Book of Giants)* bulunur. Devler Kitabı Hanok'un kitabının Ölü Deniz Yazmaları arasındaki Etiyopya versiyonundan farklı olarak yer alan bir bölümdür. Bu metinde Gılgamış'tan da söz edilir. Bir bilge (Ohiyah), Gılgamış'ın kendisine söylediklerini anlatarak söze başlar. Devlerin, Semyaza'nın başına gelenleri, Nefilim'e ne olduğunu gördüğü bir rüya üzerinden anlatır.⁴⁹

Düşmüş Meleklerle ilişkin anlatının bir başka versiyonu da *Jübileler Kitabı (the Book of Jubilees)*'nda yer alır. Gözleyenler ifadesinin açıkça kullanıldığı bu metinde öncelikle Yared günlerinde Yahve'nin meleklerinin (Malakim YHWH) yani Gözleyenlerin yeryüzüne insanoğlunu eğitmek, yeryüzüne adalet ve dürüstlük getirmek üzere indikleri ifade edilir.⁵⁰ Yani melekler öncelikle yeryüzüne kızlarla birlikte olmak için inmezler. İnsanoğluna bilgi getirmek amacıyla görevli olarak yeryüzüne gelirler.

Jübileler kitabı Yared'in evlenmesi ve oğlu Hanok'un doğmasıyla devam eder ve Hanok'un özelliklerini anlatarak devam eder. Hanok Gözleyen-

46 1 Enoch 106:13-17.

47 1 Enoch 106:18-19.

48 IQapGen, I, II:1-26.

49 4Q530, 2:6-12; 4Q531 22 (Vermes, *Ölü Deniz Parşömenleri Kumran Yazıtları*, s.535-536)

50 Jubilees 4:15 Jübileler kitabına yapılan atıflar için R.H. Charles, *The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament*, Volume II, Oxford: The Clarendon Press, 1913, ss.1-82'deki metin kullanılmıştır.

lere tanıklık etmiştir. Yahve'nin melekleri altıncı jübile yılında Hanok'a eşlik ederek yeryüzü ve gökyüzündeki her şeyi gösterirler.⁵¹ Jübileler kitabına göre gözleyenler yeryüzüne indikten sonra, insanoğlunun kızlarına ilgi duyarlar ve kendilerini kirletirler. Başlangıçta niyetleri iyidir, ancak günaha teslim olmuşlardır. Bir kez günahkar olduktan sonra tüm edimleri kötülüğün eline geçmiştir. Başkanları Belial ve Mastema'dır; çocukları dünyaya yıkım getiren ve insanları günaha kışkırtan devlerdir. Yahve, gözlemci melekleri cezalandırır ve onları yeryüzünün karanlık derinliklerine atar, çocukları olan devler birbirlerini öldürürler.⁵² Tekvin'de tufanın öncülü olarak sunulan öykü bu defa tufandan bağımsız olarak devam eder. Bir taraftan içiçedirler. Tanrı'nın yeryüzündeki tüm canlıları yok etmeye karar vermesi, Nuh'u istisna tutması metinde işlenir.⁵³ Diğer taraftan da düşmüş melekler ve onların çocukları helak edilir.

Nefilim yani devler ölür fakat ruhları yeryüzünde kalarak kötülüklerini devam ettirirler ve insanoğlunu günaha teşvik ederler. Bundan rahatsız olan Nuh, Yahve'ye yakarır ve o da duasına karşılık vererek ruhlara karanlıkta kalmalarını emreder. Lakin anlatıya göre farklı gelişmeler olur. Jübilelerde Gözleyenlerin lideri olarak sunulan Mastema, Yahve'nin huzuruna gelerek "Rabbim, bırak bunları, bazıları benimle kalsınlar ve bırak benim sözümü dinlesinler ve onlara söylediğim her şeyi yapsınlar; çünkü bu ruhların hepsi giderse insanoğulları üzerindeki arzumu gerçekleştiremem." diye yalvarır. Bu talep karşısında yeryüzünden kötülüğü, ahlaksızlığı, yarasızlığı ve günahı kazımak isteyen Yahve'nin cevabı da son derece ilginçtir: "Ruhların onuncusu seninle kalsın, diğer dokuzu mahkum oldukları yere insinler."⁵⁴ Böylelikle kıyamete kadar insanları saptırma işlevi yürütecek olan Şeytan, İblis, Mastema ya da adı her ne olursa olsun bir kötülük meleğine yardımcı olmak üzere Nefilimin ruhlarının bir kısmı yeryüzünde kalır. İlginç olan Yahve'nin Nefilim'in bir grubunun ruhunun yeryüzüne, insanlara günah işletmek, isyana teşvik etmek için izin vermesidir. Bir diğer nokta ise bu kötü ruhların, kimsenin dokunamayacağı, dokunulmazlık zırhıyla korunan bir grubun olmasıdır. Bu ise sanki

⁵¹ Jubilees 4:16-26.

⁵² Jubilees 5:6-11.

⁵³ Jubilees 5:1-5.

⁵⁴ Jubilees 10:1-12.

Tanrı dolaylı yoldan insanların bilgiye ulaşmasını ve huzurlu olmasını istemiyor şeklindeki iddialarla uyumlu görünmektedir. İblis'in kendi günahı ve isyanından insanı sorumlu tutması hadisesini çağrıştırmaktadır. Zira burada da –insan kızlarıyla ilişki- günahı işleyen melekler iken cezanın büyüğü tüm insan nesline verilmektedir. Melekler ise bir kısmı karanlık çukurlara hapsedilmekle birlikte faaliyetlerine devam etme imkânı bulmaktadırlar.

Düşmüş Meleklerin Yargılanması

Bütün bunlarla birlikte Hanok'un Etiyopya versiyonunda (1 Enoch) Düşmüş Meleklerin ve onların liderlerinin yargılanmasına dair bir bölüm yer almaktadır. Hanok, bu bölümde gördüğü bir rüyadan söz eder. Rüyasında, bir yargılama sahnesi görmüştür. Güzel ve hoş bir ülkede dimdik ayakta durmakta olan bir taht vardır ve koyunların Rabbi orada oturmaktadır. Diğeri mühürlü kitapları alır ve koyunların Rabbinin önünde açar ve yargılama başlar. Mahkeme öncelikle isyancı melekler için düzenlenmiştir. Lakin onlarla birlikte onlara yardımcı olan suça iştirak eden insanlarda yargılanacaktır. Rab, yargılamaya ilk olarak, ilk düşen yıldızla yani şeytan/iblisle başlar. Zira o aynı zamanda bütün yıldızlara (düşmüş meleklerle) öncülük etmiştir. Sonrada Tanrı karşısına, şeytanın yanına onun yoldan çıkardığı, “cinsel uzuvları atlarındaki gibi olan yıldızları” yani Gözleyenleri/Düşmüş Melekleri alır ve yargılamaya devam eder. Yetmiş tane çoban/önder (isyankar melekler) yargılanır. Tanrı, “ben onlara koyunlarımı emanet ettim ama onlar emirlerimi çiğnediler ve otoritemi yerle bir ettiler.” der. Yargılama sonunda öncelikle bu öncüler, sonra da diğerleri suçlu bulunur ve ateşli çukura atılırlar.⁵⁵ Hanok bu ateşli çukurun nasıl bir şey olduğunu şöyle izah eder: “Ve o anda, yeryüzünün ortasında açılmış gibi olan ateşli çukurun nasıl bir şey olduğunu gördüm. O, bütünüyle ateşle doluydu ve onlar bu kör koyunu (günahkarı) aldılar ve onlar yargılandılar ve suçlu bulundular ve bu ateşli çukura atıldılar ve onlar yandılar. Şimdi bu ateş çukuru bu eve uygun hale geldi.”⁵⁶ Burada söz edilen ev/eski ev Kudüs ve

55 1 Enoch 90:21-25; Yargılama sahnesiyle ilgili yorumlar için bk. Gabriele Boccaccini, *Middle Judaism, Jewish Thought, 300 BCE to 200 CE*, Minneapolis: Fortress Press, 1991, ss.155-6.

56 1 Enoch 90:26.

Mabeddir. Nitekim metnin devamında eski evin nasıl yenilendiği ve yeni bir eve dönüştüğü, onun sütun, kriş ve süslerinin nasıl taşındığını anlatır.⁵⁷

Mezmurlarda yer alan bazı ifadelerle düşmüş meleklerin yargılanma sahnesi arasında ilişki kurulmaktadır.⁵⁸ Köken olarak MÖ üçüncü veya ikinci yüzyıla giden Mezmurlar'da Tanrı'nın gökyüzünde kurduğu bir mahkemeden söz edilir. Tanrı bu mahkemede kötülüğe bulaşan tanrı ya da tanrısal varlıkları yargılar⁵⁹: 'Sizler ilahsınız' diyorum, 'Yüceler Yücesi'nin oğullarısınız hepimiz!' Yine de insanlar gibi öleceksiniz, Sıradan bir önder/prens gibi düşeceksiniz!" Kalk, ey Tanrı, yargıla yeryüzünü! Çünkü bütün uluslar senin mirasındır."⁶⁰ Mezmurların Hanok'un metninden en önemli farkı bu yargılama sahnesi anlatılırken hem "oğullar" ifadesi hem de "tanrı" ifadesinin kullanılmasıdır. Yargılananlardan tanrısal özelliklere sahip varlıklar olarak söz edilmesi bir tanrılar panteonu çağrışımı yapmakta ve kötülük yapanların düşmüş melekler değil kötü tanrılar olduğu ya da Tanrı'nın kendi olumsuz kötü yönünü yani kendi kendisini yargıladığı şeklinde yorumlar yapılmaktadır.⁶¹

Talmudik Metinlerde

Talmudik kaynaklarda düşmüş melekler öyküsünün farklı bir versiyonu yer alır. *Midrash Avkir*'e göre Düşmüş Meleklerin Semyaza (Shemhazai) ve Asael isimli liderleri (Hanok'un kitabında olduğu gibi) Tufan'dan sonra insan neslinin üzerine günah yağdırırlar ve onun masumiyetini ortadan kaldırmaya uğraşırlar. Tanrı, sanki onlar yeryüzünde imişler gibi onların işledikleri günahları arz eder ve onların meydan okumalarına yeryüzüne inmelerini teklif ederek karşılık verir. Onlar da bunu yaparlar. Öncelikle insan kızlarının güzelliğiyle yoldan çıkarılırlar ve Tanrı'nın gizli İsmi, Istehar isimli bir kıza öğretirler. O da bu bilgi sayesinde Semyaza'nın ellerinden kurtulmayı başarır ve cennete/göğe çıkmaya muvaffak olur. Fakat onun göğe yükselişi Semyaza ve arkadaşlarını etkilemez onlar, insan kızlarından kendilerine eşler alırlar ve iki oğulları olur: Hiva ve Hiya. Ondandır da yeryüzünde çılgınlıklar, feryatlar,

57 1 Enoch 90:28-29.

58 Russell, *Şeytan*, s.213.

59 Mezmurlar 82:1-5.

60 Mezmurlar 82:6-8.

61 Bk. Russell, *Şeytan*, ss.213-217.

acılar, felaketler çoğalır. Jübileler kitabında olduğu gibi bu versiyonda da meleklerin dünyaya normal olarak indikleri fakat daha sonra günaha bulaştıkları anlatılır.⁶²

Diğer bazı Talmudik metinlerde ise meleklerin insan doğasına büründükten sonra yani insani özellikleri aldıktan sonra günaha bulaştıkları anlatılır. Bunun yanı sıra diğer bazı metinlerde de “Benei Elohim” teriminin “Tanrı’nın Oğlu” olarak açıklanmasına karşı çıkılarak bu ifadenin “hakimlerin oğulları” şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilir. Midrash ha-Ne’lam’da da “Nefilim” yani ara ırk Düşmüş Meleklerle değil Adem ve Havva’yla ilişkilendirilir ve anne ve babasız olarak Adem ve Havva’nın var olmalarının kastedildiği iddia edilir.⁶³

Bütün bunların dışında meleklerle insan ilişkisine dair Midraş’ta farklı anlatılarda yer alır. Midraş’a göre meleklerle insanlar arasındaki münasebet Adem’le başlar. Buna göre ilk yaratılan Adem, bütünüyle doğru, dürüst, adil ve erdemli bir kişidir. Hatası yüzünden ölümlerle tanışınca oruç tutmak ve hanımından ayrı yatmak suretiyle kendi kontrolünü eline almak ister. Yani Adem uzlete çekilir. *Pizna* isimli bir *Lilitu* şeytanı, onun karşısına çıkar ve Adem’in yakışıklılığı karşısında ona aşık olur. Bir şekilde Adem’le birlikte olmayı da başarır ve ondan Agarimus isimli bir *lilû* şeytanı doğurur. Agarimus başka bir *lilitu* şeytanıyla (Imrit) evlenir ve hanımı ona 92.000 *lilû* şeytanı e kötü ruhlar doğurur. Her ilk doğan bir başkasıyla evlenir ve sayıları gittikçe artar. En sonunda bütün evreni doldururlar.

Anlatının bundan sonraki kısmı Hanok’un metniyle benzeşir. Öykü Nuh’un dedesi Metuşelah’in ırmak kenarında oruç ve duayla geçirdiği inzivayı anlatarak devam eder. Üç günlük oruç süresinin sonunda Metuşelah, Tanrı’ya dua etmeye ve yakarışa başlar: “Ey, Alemlerin Rabbi!, Senin düşüncen insanı Kendi suretinde ve Kendi benzeyişinde yaratmaktı. Fakat şimdi Senin kendi suretinde yarattığın varlık, şeytanlar ve ruhlar tarafından kontrol edilmekte, yönetilmekte ve kötü ruhlar ona müptela olup eziyet etmektedirler.” Bu yakarış karşısında derhal harekete geçen Kutsal Bir (Tanrı), Metuşelah’e güç bahşeder ve onun kılıcının üzerine kimsenin bilmediği, ağza alınması yasak olan

62 Marmorstein, “Fallen Angels / Angels and Angelology”, ss.155-156.

63 Marmorstein, “Fallen Angels / Angels and Angelology”, s.156.

kutsal ismini yazar. O kutsal kılıçla Metuşelah Âdem'in şeytanlar ve kötü ruh-
lardan müteşekkil torunlarından 900.000'i öldürür. Metuşelah, öldüre öldüre
Âdem'in ilk ifrit oğlu Agarîmus'a kadar gider. Agarîmus, durmasını ister ve
onunla bir anlaşma yapar. Bütün şeytanların isimlerini yazıp verir ve her biri
yakalanıp hapsedilir. Fakat bir kısmı okyanusun dibinde ve dağların tepesinde
saklanmayı başarır. Bu ise Metuşelah'ten sonra tekrar suçun, günahın ve kö-
tülüğün artmasının sebebi olacaktır. Metne göre bu duruma Tekvin (6:11)'de
"Tanrı'nın gözünde yeryüzü bozulmuş, zorbalıkla dolmuştu." işaret edilmek-
tedir. Bu bozukluk anlatılırken de sadece meleklerle insanlar arasındaki çarpık
ilişki değil tüm varlıklar arasındaki çarpık ilişkilerden söz edilir. İnsanlar
hayvanlarla, hayvanlar kuşlarla, şeytanlar erkeklerle, melekler kadınlarla iliş-
kiye girer. Bu bozukluğu düzeltmek için her şeyi tüm insan neslini yok etme-
ye niyet eden Tanrı bu defa yıkım meleklerini gönderir ve onlarda Nuh'un
dışında hiç kimse kalmayınca kadar insanlara saldırmaya devam ederler.
Nuh'a dokunulmaz zira o her şeyi değiştirecek ve yenileyecektir: "RAB'bin la-
netlediği bu toprak yüzünden çektiğimiz eziyeti, harcadığımız emeği bu çocuk
hafifletip bizi rahatlatacak" diyerek çocuğa Nuh adını verdi." (Tekvin 5:29).⁶⁴

...

Tekvin'den Midraş'a kadar farklı metinlerde ve değişik şekillerde ama
genel olarak aynı muhtevada yer alan düşmüş meleklerin öyküsüne yukarıda
işaret edildi. Öykü insanla tanrı ya da tanrısal varlıklar arasındaki bir ilişki
üzerine kurgulanmış. Öncelikle bu öykülerle anlatılmak istenen nedir? öy-
künün en önemli kahramanları olan Düşmüş Melekler ve onların insan kız-
larından olma çocukları Nefilim kimdir? Böylesi bir ilişki mümkün olabilir
mi? Öykü/ler literal okumayla anlaşılabilir mi? Yoksa metaforik düzlemde mi
anlaşılmalıdır?

Öncelikle modern bazı araştırmacılar Hanok metinlerinin İkinci Mabed
Yahudiliğini anlamak açısından son derece önemli olduğuna işaret ederler.⁶⁵
Hanok'un metni o dönemin algılarını ve tasavvurlarını yansıtmaktadır. Bu

64 Bu pasaj için İbranice olarak hazırlanan Arthur Marmorstein, "Midrash Avkir," *Devir 1*
(1923) ss.137-39'dan yapılan M. Gaster, *The Chronicles of Jerahmeel* (London, 1899; reprint-
ed, New York: Ktav Publishing House, 1971) ss.48-9'daki çeviriden yararlanılmıştır. [http://
religiousstudies.uncc.edu/people/jcreeves/adamsdemonbride.htm](http://religiousstudies.uncc.edu/people/jcreeves/adamsdemonbride.htm) [10.02.2012].

65 Reed, *Fallen Angels and the History of Judaism and Christianity*, s.4.

bağlamda Gözleyenler Kitabı (The Book of Watchers) Tekvin'deki Nuh tufanı öncesi gerçekleştiği ifade edilen Erkek Melekler ve Kızlar arasındaki ilişkiyi anlatan kısa pasajı açıklayan şerh eden en erken tefsir ya da yorum örneklerinden birisi kabul edilmektedir.⁶⁶

Hanok'un kitabında bütün detaylarıyla Tekvin ve diğer metinlerde kısmen ortaya konan Düşmüş Meleklerin öyküsü, kötülüğün kaynağı konusunda meleklerle işaret eder. Hem göksel bazı sır bilgilerin insanların eline geçmesini sağlarlar hem de insanlarla kurdukları gayri meşru münasebet ve onun ürünleri kötülüğün, kaosun daha fazla artmasına neden olur. Oysa bu durum kötülüğü Adem ve Havva'nın cennetten düşüşleri ve şeytanın haddini aşması sonucunda asi olmasıyla izah eden Ademik öyküye büyük oranda terstir. Zira Ademik mitte kötülük ve yeryüzünde yaratılışın bozulmasının vebali insana yüklenirken ilkinde tanrısal varlıklara yüklenmektedir.⁶⁷

S. Henry Hooke'e göre Tekvin 6:1-4'deki kısa ve kasıtlı olarak muğlak bırakılan anlatının arkasında tanrılara karşı ayaklanmış ve dünyaya atılmış yarı-kutsal varlıklardan oluşan bir ırkın çok ünlü bir miti yatmaktadır. Ona göre Yahvist yazarlarca korunan bu mit, yok olmuş dev bir ırkın varlığına inancı açıklayan etiolojik bir mittir.⁶⁸

Hooke'un görüşünü farklı bir açıdan destekleyen Collins'e göre de bu mit, Mezopotamya yöresinde yaşayan ileri bir uygarlığa sahip, uzun boylu, iri yarı, parlak tenli insanları anlatmaktadır. Sorun, bu üstün ırkla göçebe olan bir topluluk bir anlamda hadarilerle bedeviler arasındaki gayri meşru ilişki ve bunun doğurduğu sonuçlardır.⁶⁹ Biraz pozitivistçe olan ve inancı kutsalı devre dışı bırakan bu yorumla kastedilen tarihsel bir olayın efsaneleştirilmesidir.

Collins'in iddia ettiklerine paralel olarak bazı evrim karşıtları (creationists) düşmüş melekler ve Mısır medeniyeti arasında ilişki kurmakta hatta 1950'lerde Güney Doğu Anadolu'da Fırat nehri vadisinde bir yol çalışması esnasında bulunan bazı mezar kalıntıları arasında devlere (giants/nephilim) ait

66 Reed, *Fallen Angels and the History of Judaism and Christianity*, s.5.

67 Bk. Andrei A. Orlov, *Selected Studies in thae Slavonic Pseudepigrapha*, Leiden & Boston: Brill, 2009, ss.135-136.

68 Samuel Henry Hooke, *Middle Eastern Mythology*, Harmondsworth-London: Penguin Books 1963, ss.132-133.

69 Bk. Collins, *Meleklerin Küllerinden*, s.

buluntulara da rastlandığını iddia etmektedirler. Burada bulunan bir bacak kemiğini de Mt. Blanco Fossil Museum'da sergilemektedirler. 120 cm. uzunluğundaki diz kapağı ve baldır arasındaki bölgeye ait olan kemiğin bir Nefil'e ait olabileceği iddia edilmektedir.⁷⁰

Diğer taraftan mutlak iyi olan bir tanrının egemen olduğu dünyada kötülüğü açıklamak için geliştirilen mitolojik ve sembolik bir anlatımdır. Baştan beri farklı adlarla (Azazel, Lilith vb.) adlarla değişik zamanlarda karşımıza çıkan hep aynı varlıktır: Şeytan. Buna göre de Şeytan, Tanrı'nın kötülüğü var ederken kullandığı gölgesidir. Bu iddiaya göre İblis, Tanrı'nın yokedicisi gücünün kişileştirilmesinden ibarettir.⁷¹

Julius Wellhausen Tekvin'in ilk hikayeleri bağlamında düşmüş melekler mitini "problemlili kaya çatlağı" olarak nitelendirirken, Hermann Gunkel, güdük bir şey olarak adlandırır. Onlar öykünün bütünüyle yabancı ve eksik olduğu kanaatinde dirler. Yine B. S. Childs, pagan mitolojisine ait yabancı bir unsur olarak görür. Bütün bunlarla birlikte öykü, Tekvin'in genel kontekstinden farklı bir görünüm arzeder.⁷²

Sonuç

Tekvin'in içerisinde önemli bir yer kaplamayan ve bu nedenle de kolaylıkla göz ardı ediliveren ve Nuh'un tufanının öncülü olarak yer alan düşmüş melekler ve Nefilim'e dair anlatı her şeyden önce kötülük sorununa insan ve tanrı dışında üçüncü bir seçenek sunmaktadır. Tanrı'nın yardımcıları olan ve onun sınırlarına vakıf olan "melekler". Öykünün pseudepigrafik metinlerdeki versiyonları da incelendiğinde bu kanaat daha fazla pekişmekle birlikte Tesniye ve Hezekiel gibi kitaplarda onlara dair farklı tecrübelerden söz edilmesi öykünün literal olarak okunmasına neden olmakta ve devlerin neslinin arkeolojik kalıntıları araştırılmaktadır.

Bütün bu farklı okumalar arasında gerek Tekvin'deki gerekse Hanok'un metni ve diğerlerinde yer alan öykünün tüm versiyonlarını kötülüğe karşı bir

70 Jeremy Kapp, "The Days of Noah", s.30 http://www.scribd.com/doc/2562003/Giants-Nephilim-and-the-ancient-Egyptians#archive_trial [27.01.2012].

71 Bk. Russell, *Şeytan*, ss.232-233.

72 Ronald S. Hendel, "Of Demigods and the Deluge: Toward an Interpretation of Genesis 6:1-4", *Journal of Biblical Literature*, Vol. 106, No. 1 (Mar., 1987), s.14.

teodise geliştirme çabasının ürünü olarak görmek daha olası gözükmemektedir. Her ne kadar Tekvin'de çok net olmamakla birlikte dolaylı olarak Nuh Tufanı ile birlikte düşmüş meleklerin ve neslinin tamamen yok olduğu gibi bir anlam ortaya çıksa da diğer metinlerden anlaşılan onlar hakkındaki nihai yargılamaların son yargı gününün de olacağı, dolayısıyla İblis/Şeytan'ın yardımcıları olarak ve insanlığı kötülüğe teşvik eden varlıklar olarak hayatîyetlerini yargı zamanına kadar devam ettirecekleridir. Bu da yeryüzündeki kötülük ve insanın kötü eylemleri konusunda insan dışı harici bir unsura işaret etmekte ve bir teodise oluşturmaktadır.